

การศึกษาการเมืองเรื่องกลุ่มทหารในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2516-2562*

Political studies on Military Factions in Thailand, A.D. 1973-2019

ปิยะภพ เอนกทวีกุล

Piyaphob Anekthaweeikul

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand.

Corresponding Author's Email: piyaphob.a@ru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการก่อตัวของกลุ่มทหารโดยเฉพาะการก่อตัวของกลุ่มทหารภายในกองทัพไทย และ 2) การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารตั้งแต่ พ.ศ. 2516-2562 วิธีการศึกษาเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสาร บทความ หนังสือ งานวิจัย หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมวิเคราะห์ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้กรอบแนวคิดการรวมกลุ่มทหาร และการเข้ามามีบทบาททางการเมืองเมื่อได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งคุมกำลังและระดับสูงในกองทัพไทย

ผลการวิจัยพบว่า 1) การก่อตัวของกลุ่มทหารในกองทัพไทยเกิดขึ้นจากการล่มสลายอำนาจรวมศูนย์ของนายทหารระดับสูงในกองทัพไทยที่นำโดยจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 การก่อตัวของกลุ่มทหารเป็นลักษณะของการรวมกลุ่มความเป็นเพื่อนร่วมรุ่นนักเรียนนายร้อย จปร. นำโดยกลุ่มทหาร จปร.7 และ จปร.5 แม้ว่ากลุ่มทหาร จปร. จะสลายลงภายหลังปี พ.ศ. 2535 แต่การก่อตัวของกลุ่มทหารยังเกิดขึ้นและได้เปลี่ยนเป็นการรวมกลุ่มของนายทหารที่เติบโตในกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ หรือกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์ และกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ หรือกลุ่มทหารวงศ์เทวัญ ที่มีการรวมกลุ่ม สร้างเครือข่ายและอิทธิพลโดยการสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพไทย และสนับสนุนนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ของกองทัพไทย เช่น ตำแหน่งคุมกำลังรบ ซึ่งเป็นรูปแบบการวางกำลังในระยะยาวของทั้งสองกลุ่ม และ 2) ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนถึงปี พ.ศ. 2535 เป็นยุคที่กลุ่มทหารรุ่น จปร. นำโดยกลุ่มทหาร จปร.7 และ จปร.5 เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยการถ่วงดุลอำนาจ และครองอำนาจในกองทัพไทย และภายหลังปี พ.ศ. 2535 จนถึงปี พ.ศ. 2562 เป็นยุคที่กลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญแข่งขันขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพไทยโดยเฉพาะผู้บัญชาการทหารบก และแม่ทัพภาคที่ 1 การที่กลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์สามารถดำรงตำแหน่งทั้งสองอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มสามารถวางกำลังในระยะยาวและเข้ามามีบทบาททางการเมืองที่เหนือกว่ากลุ่มทหารวงศ์เทวัญภายหลังรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 จนถึงปี พ.ศ. 2562

คำสำคัญ: กลุ่มทหาร; ความเป็นการเมืองของกลุ่มทหาร; ตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพไทย

*Received March 3, 2021; Revised March 8, 2021; Accepted May 28, 2021

Abstract

This research article consisted of two objectives, namely (1) to investigate the formation of military factions, especially that within the Royal Thai Army, (2) to study the entry into the political role of military factions from 1973 to 2019. In this study, a qualitative research was used as a research design. The study was conducted based on exploring related documents, articles, books, research papers, newspapers, and publications through using the obtained data for analysis, so analyzing the descriptive data by using the concept of military factions and entering a political role when appointed to the command the military force and in senior positions in the Army.

The results of the research indicated that (1) the formation of military factions in the Royal Thai Army was caused by the collapse of the centralized power of the senior military factions led by Field Marshal Thanom Kittikachon and Field Marshal Prapas Charusathien in the situation of 14 October 1973. The formation of the military factions was characterized by the fellow formation of the Chulachomklao Royal Military Academy (CRMA), led by the CRMA in class 7 and class 5 of military factions, it was down after 1992, but the formation of the military factions still occurred and was transformed into a formation grouping of the military who grew up in the 2nd Infantry Division, Queen Sirikit's Guard or Burapha Payak and the 1st Divisions, the King's Guard or Wongthewan which grouping to build networks and influence by supporting fellow into important positions in the Army and supported military subordinates who were close to a strategic position of the Army, such as a combat controlling position which was a long-term position forces format in both groups. (2) After the events of 14 October 1973 until the year of 1992, it was the era that the military factions of Chulachomklao Royal Military Academy (CRMA), led by the CRMA in class 7 and class 5 of military factions, came to play a political role by balancing power and dominated in the Army and after 1992 until the year of 2019 was the era when Burapha Payak and Wongthewan military factions completed to the senior positions and controlling forces in the Army, especially the Commander-in-Chief and the 1st Army Area Command, the Burapha Payak military factions that could hold both positions continuously. This allowed the factions to be able to long-term position forces and to play a greater political role than the Wongthewan military factions after the coup on 19 September 2006 coup until 2019.

Keywords: military factions; political military cliques; senior positions and controlling forces in the Royal Thai Army

บทนำ

กลุ่มทหารนับเป็นกลุ่มการเมืองที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในทางการเมืองและทหารของไทย การเกิดขึ้นของกลุ่มทหารส่วนใหญ่รวมกลุ่มขึ้นเพื่อเข้ามารักษาผลประโยชน์หรือต้องการผลประโยชน์เรื่องต่าง ๆ เช่น การได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งสำคัญในกองทัพบกหรือการเข้ามามีบทบาททางการเมืองด้วยการทำรัฐประหาร เป็นต้น ดังนั้น การพิจารณาบทบาททางการเมืองของทหาร ต้องพิจารณาทหารในฐานะที่เป็นกลุ่มการเมือง ที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองโดยมีผลตอบแทนสูงสุด คือ การรัฐประหาร (Samudavanija, 1981) ทำให้กลุ่มทหารเป็นกลุ่มการเมืองอีกกลุ่มที่เข้ามารักษาหรือต้องการผลประโยชน์ของทหารเป็นสำคัญ

ภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการรวมกลุ่มทหารโดยอาศัยความเป็นเพื่อนร่วมรุ่น จปร. (Samudavanija, 1982) และเกิดธรรมเนียมการนับรุ่น จปร. ขึ้น นำโดยกลุ่มทหาร จปร.7 และ จปร.5 (Bunbongkarn, 2004) แม้ว่ากลุ่มทหารรุ่น จปร. จะสลายลงภายหลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม (พฤษภาทมิฬ) พ.ศ. 2535 แต่การแบ่งเป็นกลุ่มทหารภายในกองทัพบกยังเกิดขึ้นอยู่ (Boonprong, 2013) นำโดยกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญ เป็นกลุ่มทหารที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการรวมกลุ่มบนพื้นฐานของการรับราชการในหน่วยทหารเดียวกันและสร้างเครือข่ายภายในกองทัพบก (Boonprong, 2013) โดยเฉพาะกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์ที่มีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัด ผู้วิจัยเองได้เคยศึกษาและทำวิจัยเรื่องกลุ่มทหารไว้บ้าง คือ การศึกษากลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์ในการเมืองไทยระหว่างปี พ.ศ. 2544 จนถึงรัฐประหาร 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 แต่เป็นการศึกษาเน้นกลุ่มทหารเพียงกลุ่มเดียวที่รวมกลุ่มและเข้ามามีบทบาททางการเมืองในช่วงเวลาหนึ่ง ดังนั้น เพื่อให้เห็นภาพรวมของการเกิดขึ้นและเข้ามามีบทบาททางการเมืองของของกลุ่มทหารต่าง ๆ ผู้วิจัยต้องการที่จะต่อยอดศึกษาการรวมกลุ่มและเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ จะทำให้เห็นภาพรวมได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น อาจจะไม่เจาะลึกเท่ากับการศึกษาเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็ตาม

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่ากลุ่มทหารนับเป็นกลุ่มทางการเมืองที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในทางการเมืองและทหารของไทย มีตัวอย่างงานที่ศึกษาเรื่องกลุ่มทหารและการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในการเมืองไทย เช่น ชัยอนันต์ สมุทวณิช (Samudavanija, 1982) สุจิต บัญบังการ (Bunbongkarn, 1987) วันวิจิต บุญป๋อง (Boonprong, 2013) สุรชาติ บำรุงสุข (Bamrungsuk, 2015) โยชิ ฟูมิ ทามาตะ (Tamada, 2014) และสุภลักษณ์ กาญจนขุนดี (Ganjanakhundee, 2019) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยต้องการที่จะต่อยอดการศึกษาเรื่องกลุ่มทหารที่เคยมีการศึกษามาแล้วในอดีต โดยจะทำการศึกษาการรวมกลุ่มทหารในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นการเกิดขึ้นของกลุ่มทหารที่นำโดยกลุ่มรุ่น จปร. จนถึง พ.ศ. 2562 เป็นยุคของกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองและการทหารแทนที่กลุ่มทหารรุ่น จปร. ทั้งนี้ มีกลุ่มทหารกลุ่มใดบ้างที่ก่อตัวขึ้นภายในกองทัพบก ดำรงตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบกในตำแหน่งใดบ้าง และเข้ามามีบทบาททางการเมืองและการทหารอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาว่าเกี่ยวกับการก่อตัวของกลุ่มทหารโดยเฉพาะการก่อตัวของกลุ่มทหารภายในกองทัพบกไทย

2. เพื่อศึกษาการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารตั้งแต่ พ.ศ. 2516-2562

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาการเมืองเรื่องกลุ่มทหารในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2516-2562” ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสาร บทความ หนังสือ งานวิจัย หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมเอกสาร เนื้อหา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการก่อตัวของกลุ่มทหารในกองทัพบกและบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในอดีต เพื่อนำมาใช้ในการสร้างเครื่องมือ และนำมาเป็นกรอบในการทำวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ทำการวิจัยเอกสารโดยศึกษาการก่อตัวของกลุ่มทหารในกองทัพบกและบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารตั้งแต่ พ.ศ. 2516-2562 ซึ่งเอกสารที่ค้นคว้า คือ เอกสาร บทความ หนังสือ งานวิจัย หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมถึงเอกสารต่าง ๆ ของทางราชการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยศึกษาการรวมกลุ่มทหารและบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารในกองทัพบกไทยโดยใช้แนวคิดการรวมกลุ่มทหารของ Sydney Verba ซึ่งการรวมกลุ่มทหารมีปัจจัยจากการเกาะกลุ่มของนักเรียนรุ่นเดียวกันหรือมีผลประโยชน์ของกลุ่มที่ตรงกัน (Verba, 1961) และ Morris Janowitz ที่อธิบายกลุ่มทหารมีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและยอมรับความรู้สึกร่วมกันของกลุ่มขณะเดียวกันภายในกลุ่มมีความเป็นเอกภาพเพื่อแข่งกับกลุ่มอื่น ๆ เรื่องการแต่งตั้งดำรงตำแหน่ง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อิทธิพลทางการเมือง และเกียรติยศทางสังคม (Janowitz, 1977) และแนวคิดการได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพของวันวิชิต บุญโปร่ง ที่มีรูปแบบการสร้างกลุ่มเครือข่ายในกองทัพ 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) การสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพ (2) การสนับสนุนนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ของกองทัพ เช่น ตำแหน่งคุมกำลังรบ และ (3) สร้างระบบอุปถัมภ์กับนายทหารระดับนายพันให้คุมตำแหน่งระดับผู้บังคับกองพันและผู้บังคับการกรม (Boonprong, 2000) และการใช้อำนาจทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารประจำปีของทักษิณ ชินวัตรหรือการนำทหารกลับสู่การเมืองอีกครั้งของดินแดน แมคคาร์โก และอุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ (McCargo, Pathmanand, 2005)

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการนำเสนอผลการวิจัยโดยเรียบเรียงการวิจัย สรุป อภิปรายผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอสิ่งที่ค้นพบและข้อเสนอแนะให้กับหน่วยงานต้นสังกัดที่ให้ทุนการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาการเมืองเรื่องกลุ่มทหารในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2516-2562 สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาว่าเกี่ยวกับการก่อตัวของกลุ่มทหารโดยเฉพาะการก่อตัวของกลุ่มทหารภายในกองทัพบกไทย ผลการวิจัยพบว่า การเกิดขึ้นของการรวมกลุ่มทหารภายในกองทัพบกเกิดจากการล่มสลายอำนาจรวมศูนย์ของนายทหารระดับสูงในกองทัพบกที่นำโดยจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ส่งผลให้เกิดสภาวะสุญญากาศภายในกองทัพบกเปิดทางให้นายทหารในกองทัพบกสามารถรวมกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมา และเข้ามามีบทบาททางการเมืองในลักษณะของการดำรงตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลัง รวมถึงตำแหน่งทางการเมือง การใช้กำลังทำรัฐประหาร การต่อรองและเสนอความคิดทางการเมืองกับผู้บังคับบัญชาระดับสูง และการคานอำนาจระหว่างกลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ ด้วยกันเอง ซึ่งการรวมกลุ่มทหารเป็นลักษณะของความเป็นเพื่อนร่วมรุ่นนักเรียนนายร้อย จปร. ที่ส่วนใหญ่เป็นนายทหารระดับกลาง (พันตรี-พันเอก) (Samudavanija, 1982; Bamrungsuk, 2000)

กลุ่มทหาร จปร.7 เป็นกลุ่มทหารรุ่น จปร. กลุ่มแรกที่สามารถรวมกลุ่มขึ้นได้สำเร็จ และเข้ามามีบทบาททางการเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2516-2524 (Samudavanija, 1982; Bunbongkarn, 2004) การเกิดขึ้นและบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหาร จปร.7 ที่เด่นชัดทั้งนำกำลังเข้าร่วมทำรัฐประหาร 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 ดำรงตำแหน่งคุมกำลังระดับกรมและสมาชิกรัฐสภา และสนับสนุนให้พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้นายทหาร จปร. รุ่นอื่น ๆ รวมกลุ่มขึ้นมาเพื่อต่อรองและคานอำนาจ เช่น กลุ่มทหารรุ่น จปร. นำโดยกลุ่มทหาร จปร.5, จปร.1 กลุ่มทหารที่มีความคิดแบบเดียวกันนำโดย กลุ่มทหารประชาธิปไตย และกลุ่มนายทหารระดับสูงในกองทัพนำโดย กลุ่มพลเอกกฤษณ์ สีวะรา และกลุ่มพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ (Morell, Samudavanija, 1981; Samudavanija, 1982; Tansirikongkon, 1994; Tamada, 1995; Bamrungsuk, 1999; Suksiri, 2002; O-Charoen, 2006; Bunbongkarn, 2019)

กล่าวได้ว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2516-2535 เป็นยุคของการก่อตัวของกลุ่มทหารรุ่น จปร.ที่นำโดยกลุ่มทหาร จปร.7 และ จปร.5 แต่การก่อตัวของกลุ่มทหารรุ่น จปร. ได้สิ้นสุดลงเมื่อกลุ่มทหาร จปร.5 เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรงด้วยการใช้กำลังสลายการชุมนุมทางการเมืองในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 ทำให้เกิดการต่อต้านและเรียกร้องให้ทหารถอยออกจากการเมือง นำมาสู่การล่มสลายของกลุ่มทหาร จปร.5 เนื่องจากทหารมีความจำเป็นต้องถอยออกจากการเมืองเพื่อรักษาศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของตนเอง (Tamada, 2008) โดยสุรชาติ บำรุงสุข อธิบายการล่มสลายของกลุ่มทหาร จปร.5 เป็นการสลายลงการเมืองว่าด้วยรุ่นทหารครั้งที่สอง หลังจาก จปร.7 สลายลงครั้งแรกในเดือนเมษายน พ.ศ. 2524 และหลังจากปี พ.ศ. 2535 ยังคงมีกลุ่มทหารบางส่วนพยายามรวมกลุ่มขึ้นโดยยึดเอารุ่นเป็นหลัก แต่ก็ยังไม่มีปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของแนวทางดังกล่าว ผู้นำระดับสูงทั้งในกองทัพและในการเมืองเอง ก็จะไม่เปิดโอกาสให้ความเป็นรุ่นนิยมกลับขึ้นสู่วงจรอำนาจจนไม่สามารถควบคุมได้เช่นในยุคก่อน (Bamrungsuk, 2020) ดังนั้น การล่มสลายของกลุ่มทหาร จปร.5 ทำให้การครองอำนาจในกองทัพบกโดยการดำรงตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังไม่มีการผูกขาดอยู่ที่รุ่นใดรุ่นหนึ่ง (McCargo, and Pathmanand, 2005; Tamada, 2008) อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2544 มีความพยายามในการรวมกลุ่มทหารโดยอาศัยความเป็นเพื่อนร่วมรุ่นนักเรียนเตรียมทหาร และนักเรียนนายร้อย จปร. ของกลุ่มนักเรียนเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 เพื่อนร่วมรุ่นที่มีความใกล้ชิดกับทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ซึ่งได้รับการสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งคุมกำลังและระดับสูงในกองทัพบก (McCargo,

and Pathmanand, 2005) แต่การรวมกลุ่มของนักเรียนเตรียมทหารรุ่น 10 จปร.21 ได้สลายลงเมื่อเกิดการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 พร้อมกับการสิ้นสุดอำนาจทางการเมืองของทักษิณ ชินวัตร

ภายหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 การแบ่งกลุ่มทหารภายในกองทัพก็ยังเกิดขึ้นแต่มีการเปลี่ยนรูปแบบการรวมกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มรุ่น จปร. ระหว่างกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์ (กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์) และวงศ์เทวัญ (กองพลที่ 1 รักษาพระองค์) โดยวันวิชาติ บุญโปร่ง อธิบายการแบ่งกลุ่มและเข้ามาแข่งขันขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบกและสร้างอิทธิพลของกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญให้ออกไปผ่าน 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) การสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพบก (2) การสนับสนุนนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ของกองทัพบก เช่น ตำแหน่งคุมกำลังรบ และ (3) การสร้างระบบอุปถัมภ์กับนายทหารระดับนายพัน (พันตรี-พันเอก) ให้คุมกำลังระดับผู้บังคับกองพันและผู้บังคับการกรม การสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพบก และการสนับสนุนนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ของกองทัพบก เช่น ตำแหน่งคุมกำลังรบ (Boonprong, 2013) กล่าวได้ว่า การรวมกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญที่เกิดขึ้นทำให้การรวมกลุ่มทหารมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เน้นความสัมพันธ์แนวนอนโดยอาศัยความเป็นเพื่อนร่วมรุ่น จปร. ที่เกิดขึ้นผ่านการรวมกลุ่มทหาร จปร.7 และ กลุ่มทหาร จปร.5

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารตั้งแต่ พ.ศ. 2516-2562 ผลการวิจัยพบว่า ช่วงพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2523-2531 เป็นยุคที่กลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ เข้าามีบทบาททางการเมืองอย่างมาก มีการคานและถ่วงดุลอำนาจของกลุ่มทหารภายในกองทัพบก 3 ช่วง ช่วงแรกกลุ่มทหาร จปร.7 สนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ไม่มีกลุ่มใดขึ้นมาคานอำนาจ ช่วงที่สองพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก และพลเอกพิจิตร กุลละวณิชย์ โดยมีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และกลุ่มทหาร จปร.5 คานอำนาจ มีการคานกำลังในกองทัพบกอย่างสมดุล และช่วงที่สาม พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และกลุ่มทหาร จปร.5 การเติบโตในกองทัพบกของกลุ่มทหาร จปร.5 ได้ขยายแนวร่วมความเป็นกลุ่มการเมืองของทหารออกไปเป็นกลุ่มทหาร 0143 มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ การเติบโตของกลุ่มทหาร จปร.5 เป็นช่วงที่ไม่มีกลุ่มใดขึ้นมาคานอำนาจ (Tansirikongkon, 1994) แต่เหตุการณ์ชุมนุมทางการเมืองเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 กองทัพบกนำโดยกลุ่มทหาร จปร.5 เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรงด้วยการใช้กำลังสลายการชุมนุม ทำให้เกิดการต่อต้านและเรียกร้องให้ทหารถอยออกจากการเมือง จนในที่สุดกลุ่มทหาร จปร.5 ได้สลายลงเนื่องจากทหารมีความจำเป็นต้องถอยออกจากการเมือง

ภายหลัง พ.ศ. 2535 การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารก็ยังคงอยู่ซึ่งเป็นการแข่งขันขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบกโดยเฉพาะตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกระหว่างกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์กับวงศ์เทวัญ ซึ่งกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์สามารถวางฐานะระยะยาวภายในกองทัพบกให้นายทหารที่เติบโตจากกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ คือ การเข้ามาแทรกแซงการแต่งตั้งโยกย้ายนายทหารประจำปีด้วยวิธีการนำทหารกลับสู่การเมืองอีกครั้งยุคทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างปี พ.ศ. 2544-2549 พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้รับการแต่งตั้งดำรงตำแหน่งระดับสูงในกองทัพบก เช่น แม่ทัพภาคที่ 1 และผู้บัญชาการทหารบก การดำรงตำแหน่ง

ดังกล่าวทำให้กลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์สามารถวางฐานกำลังระยะยาวภายในกองทัพบกให้นายทหารที่เติบโตจากกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ ส่งผลให้กลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์ได้เข้ามามีบทบาทในการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 สามารถเข้ามาอยู่ในตำแหน่งคุมกำลังและระดับสูงในกองทัพบก และขึ้นมามีอำนาจภายในกองทัพบก นับจากพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ปี พ.ศ. 2547-2548 พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ระหว่างปี พ.ศ. 2550-2553 และต่อพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2557 ทำให้กลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์สามารถวางกำลังระยะยาวภายในกองทัพบกได้ราบรื่น (Tamada, 2014; Chambers and Waitoolkiat, 2016) โดยการสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพบก และสนับสนุนนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ของกองทัพบก เช่น ตำแหน่งคุมกำลังรบ

การดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก และแม่ทัพภาคที่ 1 ของกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์ นอกจากสามารถวางกำลังระยะยาวภายในกองทัพบกได้สำเร็จแล้ว ทั้งสองตำแหน่งยังมีบทบาทสำคัญในการเมืองไทย ตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกเปรียบเสมือนนายกรัฐมนตรีเงา มีอำนาจทางการเมืองและการทหารสามารถกำหนดทิศทางทางการเมืองไทยออกมาทิศทางใด และแม่ทัพภาคที่ 1 เป็นตำแหน่งคุมกำลังรบสำคัญที่มีบทบาทเข้าทำรัฐประหารและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ (Boonprong, 2013) ส่งผลให้กลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์เข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัดกว่ากลุ่มทหารที่เติบโตมาจากกองพลที่ 1 รักษาพระองค์ (วงศ์เทวัญ) และหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ นับแต่ตั้งการขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงของกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์ทั้งผู้บัญชาการทหารบกและแม่ทัพภาคที่ 1 เป็นครั้งแรกในยุคทักษิณ ชินวัตร จากนั้นกลุ่มสามารถดำรงตำแหน่งทั้งสองอย่างต่อเนื่อง และเข้ามามีบทบาททางการเมืองตั้งแต่รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 จนถึงปี พ.ศ. 2562

องค์ความรู้ใหม่

จากรูปแบบการรวมกลุ่มทหารความสัมพันธ์ในแนวราบ (กลุ่มทหารจปร.7, จปร.5) สู่รูปแบบการรวมกลุ่มทหารที่รับราชการในหน่วยทหารเดียวกันและสร้างอิทธิพลในกองทัพบก (กลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์)

บริบทของของทหารไทยในยุคหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ความเป็นกลุ่มการเมืองของทหารถูกสร้างจากความสัมพันธ์ที่เกิดจากการเป็นนักเรียนนายร้อย จปร. รุ่นเดียวกัน หรือที่มีความผูกพันที่เกิดจากการเป็นรุ่นทหารซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในแนวราบ เช่น กลุ่มทหาร จปร.5 และกลุ่มทหาร จปร.7 ซึ่งการคุมกองทัพของกลุ่มทหาร จปร.5 จึงถือเป็นรูปแบบใหม่ของการมีอำนาจของทหารในการเมืองไทยสมัยใหม่ และการขึ้นสู่อำนาจด้วยฐานรองรับที่เกิดจากความเป็นรุ่น จปร. กลายเป็นแบบแผนของทหารกับการเมืองไทยในยุคสมัยใหม่ นอกจากนี้ ผลสืบเนื่องจากการคุมอำนาจของกลุ่มทหาร จปร.7 ในยุคพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่นายทหารระดับกลาง (พันตรี-พันเอก) เข้าไปยึดกุมอำนาจกำลังรบของกองทัพบกด้วยการคุมกำลังระดับกรม ดังนั้น ถ้าอำนาจของกลุ่มทหาร จปร.7 อยู่กับการคุมกำลังระดับกรม กลุ่มทหาร จปร.5 สร้างภาพใหม่ด้วยการขึ้นสู่ตำแหน่งในการควบคุม 3 เหล่าทัพ โดยเฉพาะการคุมกองทัพบกโดยตรง

ขณะที่รูปแบบการรวมกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์อาศัยความสัมพันธ์ความเป็นพี่น้องที่รับราชการอยู่ในหน่วยทหารเดียวกัน คือ กองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์มาอย่างยาวนานของพลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นจุดเริ่มต้นของกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์ และสร้างอิทธิพลของกลุ่มให้ออกไปผ่าน 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) การสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพบก (2) การสนับสนุนนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ของกองทัพบก เช่น ตำแหน่งคุมกำลังรบ และ (3) การสร้างระบบอุปถัมภ์กับนายทหารระดับนายพัน (พันตรี-พันเอก) ให้คุมกำลังระดับผู้บังคับกองพันและผู้บังคับการกรม การสนับสนุนเพื่อนร่วมรุ่นเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญในกองทัพบก และการสนับสนุนนายทหารผู้ได้บังคับบัญชาที่มีความใกล้ชิดให้มีตำแหน่งสำคัญทางยุทธศาสตร์ของกองทัพบก เช่น ตำแหน่งคุมกำลังรบ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาการเมืองเรื่องกลุ่มทหารในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2516-2562 ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 2 ข้อ ซึ่งค้นพบผลวิจัย มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ความเป็นกลุ่มการเมืองของทหาร (Cliques) ถูกสร้างจากความสัมพันธ์ที่เกิดจากการเป็นนักเรียนนายร้อย จปร. รุ่นเดียวกัน หรือที่มีความผูกพันที่เกิดจากการเป็นรุ่นทหารซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในแนวราบของการเป็นนักเรียนนายร้อยในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เช่น กลุ่มทหาร จปร.5 และ จปร.5 ซึ่งแนวคิดการรวมกลุ่มทหารของ Sydney Verba (Verba, 1961) และ Morris Janowitz (Janowitz, 1977) ถูกนำมาอธิบายการรวมกลุ่มทหารที่เกิดขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้เป็นอย่างดี แต่ภายหลังจากเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2535 การรวมกลุ่มทหารจากเดิมที่เน้นความสัมพันธ์แนวราบโดยอาศัยความเป็นเพื่อนร่วมรุ่น จปร. ที่เกิดขึ้นผ่านการรวมกลุ่มทหาร จปร.7 และ จปร.5 ได้เปลี่ยนเป็นการรวมกลุ่มระหว่างกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญ ซึ่งแนวคิดรูปแบบการสร้างกลุ่มเครือข่ายในกองทัพ 3 รูปแบบของวันวิชาติ บุญโปร่ง (Boonprong, 2000) ถูกนำมาอธิบายการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายของกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากการรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ได้เป็นอย่างดี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนถึงปี พ.ศ. 2535 เป็นยุคแห่งการคานและถ่วงดุลอำนาจภายในกองทัพบกของกลุ่มทหาร จปร. โดยช่วงพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เกิดขึ้น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรก ช่วงกลุ่มทหาร จปร.7 สนับสนุนพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ โดยไม่มีกลุ่มทหาร จปร. กลุ่มอื่นที่จะมาคานและถ่วงดุลอำนาจ ช่วงที่สอง ช่วงพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก และพลเอกพิจิตร กุลละวณิชย์ โดยมีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และกลุ่มทหาร จปร.5 คานอำนาจ มีการคานกำลังในกองทัพบกอย่างสมดุล และช่วงที่สาม พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ และกลุ่มทหาร จปร.5 การเติบโตในกองทัพบกของกลุ่มทหาร จปร.5 ได้ขยายแนวร่วมความเป็นกลุ่มการเมืองของทหารออกไปเป็นกลุ่มทหาร 0143 ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของวิเชียร ดันศิริคงคล (Tansirikongkon, 1994) ที่อธิบายบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารเกิดขึ้นครั้งแรกภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นการเข้ามามีบทบาทของกลุ่มทหาร จปร.นำโดยกลุ่มทหาร จปร.7, จปร.5 ซึ่งมีการ

ถ่วงดุลและคานอำนาจในกองทัพบก อย่างไรก็ตาม เมื่อกลุ่มทหาร จปร. ได้สลายลงหลังปี พ.ศ. 2535 การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารได้เปลี่ยนเป็นการแข่งขันขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบกระหว่างกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์กับวงศ์เทวัญ โดยเฉพาะการดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและแม่ทัพภาคที่ 1 อย่างต่อเนื่องของกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์ สามารถเข้ามาเคลื่อนไหวทางการเมืองได้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของพอล แคมเบอร์ส และนิกัสา ไวทูลเกียรติ (Chambers, and Waitookiat, 2016) ที่อธิบายว่าภายหลังปี พ.ศ. 2535 เป็นการแข่งขันขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังในกองทัพบกระหว่างกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์และวงศ์เทวัญ การที่กลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์สามารถดำรงตำแหน่งระดับสูงและคุมกำลังอย่างต่อเนื่องภายหลังรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ทำให้กลุ่มเข้ามามีบทบาททางการเมืองอย่างเด่นชัดและเหนือกว่ากลุ่มทหารวงศ์เทวัญ

สรุป

สำหรับในงานวิจัยชิ้นนี้ได้พยายามนำเสนอการก่อตัวของกลุ่มทหารโดยเฉพาะการก่อตัวของกลุ่มทหารภายในกองทัพบกไทย และการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารตั้งแต่ พ.ศ. 2516-2562 ปฏิเสธไม่ได้ว่าภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนถึงก่อนการล่มสลายกลุ่มทหาร จปร.5 ในปี พ.ศ. 2535 เป็นยุครุ่งเรืองของกลุ่มทหารรุ่น จปร. ที่นำโดยกลุ่มทหาร จปร.7 และ จปร.5 แม้ว่ากลุ่มทหารรุ่น จปร. จะสลายตัวลง แต่การรวมกลุ่มทหารยังคงมีอยู่ โดยเฉพาะการรวมกลุ่มของกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์ซึ่งเป็นนายทหารที่เติบโตในกองพลทหารราบที่ 2 รักษาพระองค์ ซึ่งเข้ามามีบทบาททางการเมืองและการทหารนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึงปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นยุครุ่งเรืองของกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์ บทบาทของทหารในการเมืองไทยจึงเป็นลักษณะบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารกลุ่มต่าง ๆ ในแต่ละยุคทั้งยุคที่มีการคานอำนาจและถ่วงดุลภายในกองทัพบก และยุคที่มีการครองอำนาจโดยกลุ่มทหารกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนกับทหารในการเมืองไทยที่มี 3 รูปแบบ คือ ทหารเป็นใหญ่มีอำนาจเหนือพลเรือน ทหารเริ่มถดถอยช่วงเปลี่ยนผ่านทางการเมืองจากระบอบเผด็จการสู่ประชาธิปไตย และพลเรือนควบคุมทหาร สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนกับทหารในการเมืองไทยนั้นไม่มีสูตรสำเร็จ เนื่องจากสามารถปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนกับทหารได้ตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การรวมกลุ่มทหารที่เกิดขึ้นภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 จนถึง พ.ศ. 2562 ยังคงมีการรวมกลุ่มอยู่ ดังนั้น การศึกษาบทบาททางการเมืองของทหารในการเมืองไทยมีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจเรื่องการรวมกลุ่มทหารในแต่ละช่วงเวลา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า บทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารเป็นการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองของทหารในการเมืองไทยโดยการทำรัฐประหารและการดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยเฉพาะการรัฐประหารวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 และ วันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 เป็น

ผลจากบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหาร จปร.7, จปร.5 และกลุ่มทหารบูรพาพยัคฆ์ที่สามารถช่วงชิงการครองอำนาจในกองทัพได้ ดังนั้น การศึกษาการเมืองไทยและการครองอำนาจของทหารต้องทำความเข้าใจบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารโดยเฉพาะการเข้ามาทำรัฐประหาร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการพัฒนาต่อยอดเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้ เกี่ยวกับการรวมกลุ่มและบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารเปรียบเทียบกับกลุ่มทหารในประเทศอื่น ๆ ด้วย เพื่อที่จะทำให้สามารถมองเห็นภาพกว้างของการศึกษาได้ดีกว่าการพิจารณาในประเทศ

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยบทบาททางการเมืองของกลุ่มทหารกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนกับทหารในการเมืองไทยเป็นการเฉพาะมากขึ้น เพื่อที่จะได้การจัดรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนกับทหาร

References

- Bamrungsuk, S. (1999). *From Dominance to Power Sharing: The Military and Politics in Thailand, 1973-1992*. (Doctoral Dissertation). Columbia University. New York.
- Bamrungsuk, S. (2000). *The Military and Thai Politics in the Next Century: Development and Changes*. Bangkok: The Institute of Security and International Studies at Chulalongkorn University's Faculty of Political Science.
- Bamrungsuk, S. (2015). From Young Turks to Burapha Payak. In Surachart Bamrungsuk, *Militocracy: Military Coup and Thai Politics* (pp. 139-146). Bangkok: Matichon.
- Bamrungsuk, S. (2020). Thai Military Regimes 88 Years (15), 1991-1992 Coup d'état. *Matichon Weekly*, 40(2097), 46-47.
- Boonprong, W. (2000). *The Thai Military Since 1957: The Transition to Democracy and the Emerging of the Professional Soldier*. (Master's Thesis). University of Adelaide. South Australia.
- Boonprong, W. (2013). The Military and the Political Roles of the "Eastern Tigers" Military Fraction in 1981-2011 A.D. *Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies*, 2(2), 1-14.
- Bunbongkarn, S. (1987). *The Military in Thai Politics, 1981-86*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Bunbongkarn, S. (2004). The military and democracy in Thailand. In R.J. May & V. Selochan (Eds.), *The Military and Democracy in Asia and the Pacific* (pp. 47-58). New South Wales: ANU E Press.
- Bunbongkarn, S. (2019). *Thai Political Development: The Role of the Military*. Bangkok:

Kobfai.

- Chambers, P & Waitoolkiat, N. (2016). The Resilience of Monarchised Military in Thailand. *Journal of Contemporary Asia*, 46(3), 425-444.
- Ganjanakhundee, S. (2019). Thai Military Power: Why are Thai military weakened? *Journal of Samesky*, 17(2), 179-190.
- Janowitz, M. (1977). *Military Institutions and Coercion in the Developing Nations*. Chicago: University of Chicago Press.
- McCargo, D & Pathmanand, U. (2005). *The Thaksinization of Thailand*. Copenhagen: NIAS Press.
- Morell, D & Samudavanija, C. (1981). *Political Conflict in Thailand: Reform, Reaction, Revolution*. Cambridge, Mass.: Oelgeschlager, Gunn & Hain.
- O-Charoen, S. (2006). *Political roles of military factions in the period of General Prem Tinsulanonda's government, 1980-1988*. (Master's Thesis). Chulalongkorn University. Bangkok.
- Samudavanija, C. (1981). *Election, Political Party, Parliament and Military Junta*. Bangkok: Bannakij.
- Samudavanija, C. (1982). *Young Turks and Democratic Military: Analysis the Military Roles in Thai Politics*. Bangkok: Bannakij.
- Suksiri, K. (2002). *Political conflict under the government of General Kriangsak Chamanand*. (Master's Thesis). Thammasat University. Bangkok.
- Tamada, Y. (1995). Coups in Thailand, 1981-1991: Classmates, Internal Conflicts and Relations with the Government of the Military. *Southeast Asian Studies*, 33(3), 317-339.
- Tamada, Y. (2008). Political Decline of the Military: Reasons and Processes. In Yoshifumi Tamada, *Myths and Realities: The Democratization of Thai Politics* (pp. 69-109). Kyoto, Japan: Kyoto University Press.
- Tamada, Y. (2014). September 19, 2006 coup d'état: Military Officers' Promotion in Royal Thai Army with Political Intervention in Thailand. *Journal of Samesky*, 12(2-3), 187-244.
- Tansirikongkon, V. (1994). *Economic Progress has a coup d'état deterrent or not: A Case study of February 23, 1991 coup d'état*. (Research Report). Bangkok: Faculty of Political Science Thammasat University.
- Verba, S. (1961). *Small Groups and Political Behavior: A Study of Leadership*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.